

Ustaviti je treba zaviranje pravic žensk

Kolektivna feministična izjava

V razpravah, ki trenutno potekajo v mnogih večstranskih agencijah, se z vztrajno usklajenostjo pojavlja zelo zaskrbljujoč vzorec – ponoven sistematični napad na družbeno in politično delovanje žensk. Ženske, ki so bile v preteklosti slavljene kot požrtvovalne družinske negovalke, predane zdravstvene delavke ali skrbne matere, poklicane, da opravljajo svojo reproduktivno funkcijo, se vse pogosteje znajdejo v omejujočih in zadušljivih okvirjih. Okvirjih, ki so del obrabljenih in zavajajočih stereotipnih narativov o zdravju žensk; ki krepijo predpisane vloge žensk kot ranljivih oseb. A resničnost, ki jo živijo ženske, je drugačna: družba ustvarja ženske kot ranljive. Navidezna pomoč, ki so je deležne, je v radikalnem nasprotju z varčevalnimi ukrepi, ki zmanjšujejo javne finančne dolžnosti in obveze za njihove osnovne funkcije in drugo družbeno reproduktivno delo, kar še povečuje izkoriščanje žensk in deklet, ki še naprej množično opravljajo neplačano delo ^[1]. To neskladje ne spodkopava le samoodločanja in družbeno-političnega udejstvovanja žensk. Razkriva tudi vztrajno dediščino globlje strukturne nepravilnosti, ki nujno zahteva našo pozornost, analizo in vsakodnevno ukrepanje.

Po pandemiji in letih obujenega globalnega vojskovanja je politična pravica žensk do odločanja o lastnem telesu ponovno brutalno napadena, in sicer na več načinov. Dejanski napadi na pravice in blaginjo žensk se odvijajo – in uspevajo – po vsem svetu. V Afganistanu se ženske neusmiljeno izključuje iz javne sfere, v Iranu pa je pogum žensk povzročil brutalne represijo, ki jih izvaja religiozni patriarhat. Medtem v ZDA pravne reforme ukinjajo pravico do splava in na splošno omejujejo spolne in reproduktivne pravice v zdravstvu ^[2]. V Evropi direktiva je trenutno v razpravi direktiva, ki predstavlja poskus dekriminizacije posilstva in grozi z izničenjem Istanbulske konvencije. V Gazi in na Zahodnem bregu so institucije Združenih narodov in držav članic še vedno ohromljene zaradi konflikta, v katerem je dosedaj umrlo več kot 35 000 ljudi (od 12. maja) ^[3] – največ žrtev predstavljajo ženske in otroci. Ista zgodba, ista poguba kot v vseh oboroženih spopadih.

Vojna je bistvo patriarhalnega sistema. Agresija opravičuje zatiranje, zloraba pa postane zaželeno orodje za „reševanje“ konfliktov ^[4]. Zaradi te obsesivne dinamike so ženska telesa popolno bojišča strukturnega bojevanja.

Celo v Svetovni zdravstveni organizaciji (World Health Organization – WHO) – kjer so bili uradniki spoznani za krive spolnih napadov na ženske in dekleta v Demokratični republiki Kongo v času Covida-19 in so preživelim plačali po 250 dolarjev ^[5] – se nedavni pozivi k reformam, ki bi upoštevale enakost spolov, in zaščit pravic žensk ponovno srečujejo z nasprotovanjem ^[6]. Kljub obstoju številnih mednarodnih normativnih instrumentov in regionalnih mehanizmov, ki priznavajo in potrjujejo oboje ^[7], se temeljne spolne in reproduktivne pravice še naprej soočajo z odkritimi izzivi.

Kako je to upravičeno? V WHO nekateri trdijo, da so pravice do spolnega in reproduktivnega zdravja „politične“ vprašanje, ki bi ga morale obravnavati nacionalne vlade, saj presegajo „tehnične“ pristojnosti WHO. Vendar je zdravje po svoji naravi politično, kar izrecno priznava tudi ustava WHO, ko potrjuje, da strukturni politični dejavniki, kot sta neenak razvoj in diskriminacija, ovirajo uresničevanje pravice do zdravja.

Ustava WHO tudi priznava, da so mir, mednarodno sodelovanje in odgovornost vlad za blaginjo svojih prebivalcev bistveni za zdravje. Ta konjunktura zastavlja temeljno vprašanje: kako to, da politična relevantnost WHO povzroča nelagodje, ko govorimo o spodbujanju in zaščiti pravic žensk, medtem ko enake stopnje nelagodja ne zaznamo pri drugih občutljivih političnih zadevah? Spodbujanje držav, naj ohranijo izdatke za zdravstvo v okviru svojih „fiskalnih okvirjev“, ali vztrajanje pri nedotakljivosti pravic intelektualne lastnine, četudi te politike ovirajo dostop do osnovnih zdravil in semen, ne vzbuja enako zaskrbljenih odzivov.

Sistematično marginaliziranje in podrejanje družbenih skupin je po naravi nesprejemljiv znak moči, ki se še naprej vsiljuje. Za ženske in druge marginalizirane skupnosti, ki se soočajo z najrazličnejšimi krivicami, je ta moč splošno priznana in globoko zakoreninjena – običajno se imenuje patriarhat. Patriarhalni modeli, ki so tako globoko zasidrani v religijah in dediščini institucionalnih struktur, so enostavno in široko uporabni do te mere, da so sprejeti in ponotranjeni z zgodovinskimi in zimzelenimi dokazi kolonializma, imperializma in populizma. Osrednji element vseh teh manifestacij je zatiranje glasov, političnega ter družbenega delovanja in telesne avtonomije.

To, kako so ženske in druge manjšine še danes obravnavane v multilateralnem sistemu, odraža le neskončno patriarhalno logiko. Ta se prikriva z neprepričljivo retoriko v kombinaciji z minimalističnimi posegi, katerih namen je v najboljšem primeru dvigniti osnovno raven. Največkrat takšne pobude potrjujejo *status quo* stereotipnih družbenih vlog. Ne obravnavajo korenin neposrednega nasilja, ki je značilno za sistem, v katerem naj bi države članice govorile v imenu svojih žensk – kot da so ženske lastnina!

Na svetu ženske predstavljajo večino. Politične institucije so na vseh ravneh pravno obvezane, da to realnost priznajo in spoštujejo, namesto da jo po malem spodkopavajo. Nujno je, da se vse ženske povežejo in okrepijo skupni boj ter pozovejo vlade in večstranske institucije, naj premagajo in odpravijo ta nevzdržni družbeni red.

---

^[1] Dana Abed and Fatimah Kelleher (2022). *The Assault of Austerity: How Prevailing Economic Policy Choices are a Form of Gender-Based Violence*. <https://policy-practice.oxfam.org/resources/the-assault-of-austerity-how-prevailing-economic-policy-choices-are-a-form-of-g-621448/> [Dostopano 13. maja 2024].

^[2] Rachel Easter, Amy Friedrich-Karnik and Megan L. Kavanaugh, (2024), *Any Restrictions on Reproductive Health Care Harm Reproductive Autonomy: Evidence from Four States*. <https://www.guttmacher.org/report/any-restrictions-reproductive-health-care-harm-reproductive-autonomy-evidence-four-states> [Dostopano 13. maja 2024].

^[3] <https://www.aljazeera.com/news/2024/5/12/un-chief-urges-immediate-ceasefire-in-gaza-as-35000-palestinians-killed> [Dostopano 13. maja 2024].

^[4] Centre for Feminist Foreign Policy (2024) *Strongmen and Violence: Interlinkages of anti-feminism and anti-democratic developments*. Centre for Feminist Foreign Policy, Berlin. <https://centreforfeministforeignpolicy.org/wordpress/wp-content/uploads/2024/02/CFFP-strongmen-and-violence.pdf> [Dostopano 13. maja 2024].

^[5] <https://www.voanews.com/a/internal-documents-show-the-world-health-organization-paid-sexual-abuse-victims-in-congo-250-each/7354013.html> [Dostopano 13. maja 2024].

^[6] Kerry Cullinan (2024) *Row over Reproductive Rights Group at WHO Executive Board 'Undermines' Secretariat and 'Science-Based' Approach*. <https://healthpolicy-watch.news/row-over-reproductive-rights-group-at-who-board-undermines-science-based-approach/> [Dostopano 13. maja 2024].

^[7] Tako: Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (CEDAW), mednarodni sporazum, sprejet leta 1979 na Generalni skupščini Združenih narodov; Pekinška deklaracija in akcijski načrt (BpFA), sprejet na 4. svetovni konferenci o ženskah leta 1995; Protokol iz Maputa o napredku pravic afriških žensk, sprejet s strani Afriške unije leta 2003 in uveljavljen leta 2005.

Credits:

We deeply appreciate Martin Gramc for this thoughtful translation. We're truly grateful for your generosity and the genuine dedication you've shown in supporting this cause.